

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: ГА "САЮЗ БЕЛАРУСКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ", МГА "ЗБС" БАЦЬКАЎШЧЫНА"

■ АЎТОГРАФ

Васіль ЗУЁНАК: «На перасячэнні паралеляў...»

– Шаноўны Васіль Васільевіч, віншuem Вас з выходам зборніка выбраных твораў у паважанай серыі «Кнігазбор». Што для Вас асабіста азначае выхад новай кнігі?

– Перш чым аб'явіць аб радасці, пакліканай новаю кнігай, абстрагуем (выбачаючы «матэматычны празаізм»: рэмарка вымагае). Дык вось, – магчыма, і занадта адвольная метафара, бо няма, ды і ці будзе знойдзена яна, тая формула, якую давёў Лабачэўскі ў матэматыцы, абвергнуўшы, здавалася б, непахісны пастулат, што дзве паралельныя не перасякаюцца. Зямное ўяўленне абвяргаецца касмічным... У нас жа выпадак асаблівы: дзве гэтыя лініі зліваюцца ў адну. І накіравана ёй альбо не дадзена знайсці перасячэнне з сілавою «лініяй жыцця» (таксама ў адзінстве: агульнага і асабістага) залежыць вынік, сцверджаны, выяўлены творчасцю. Няхай сабе гэта будзе кніга ці нават асобны верш. Тут кропка перасячэння – нябеснага і зямнога. Тут ярка і пачынаецца: сумненні, сумненні, сумненні... Перад імі заўсёды стаіш, выпускаючы ў людзі новую кнігу. Толькі закончаны графаман шчасліва не сумняваецца.

Кніга – і радасны падрачунак, і сур'ёзны экзамен. Асабліва – калі яна такая: «Кнігазбораўская». Яна, само сабою, становіцца як бы ўпоплич з кнігамі класічнага ўзору. А ці наблізілася да іх? Як тут не пахвалявацца! Тройчы (а то і больш) давалася перасейваць ранейшыя кнігі і публікацыі. Чытаць, перачытваць... Адлучаць верш, зноў вяртаць... А тут яшчэ – фармат серыі, пэўны аб'ём... Далібог, ці не лягчэй верш было напісаць, чым вызначыць яго «кнігазбораўскі» статус... Але, нарэшце, – кніга ёсць! Якая яна, ці сышліся, ці перасекліся ў ёй тыя вызначальныя «лініі», – меркаваць чытачу...

І добра, вельмі добра (ды й своечасова!), што «Беларускі кнігазбор» і яго

заснавальнік, руплівец і галоўны рэдактар Кастусь Цвірка сур'ёзна падступіліся да выдання выбраных твораў пісьменнікаў літаратурнага пакалення, да якога належу і я. Яны сёння нясуць асноўную службу: без іх творчасці немагчыма ўявіць сучасную беларускую літаратуру...

– **Васіль Васільевіч, мы ведаем вас не толькі як паэта, але і як крытыка і літаратуразнаўцу, кандыдата філалагічных навук. Чым на ваш погляд цікавая сучасная беларуская літаратура?**

– А цікавая і сур'ёзна грунтоўная яна ярка тым, пра што і гаварылі мы на самым пачатку. Адольваючы выдавецка-фінансавыя цяжкасці, літаратура наша не ўпала ў нямогласць. Жывуць – і паэзія, і проза, і крытыка... Дастойна, хоць найчас-

цей і безганарна, працуюць... – хацеў у пачаць пералік, ды спахапіўся: дужа доўгі спіс атрымаецца... Таму запыню ўвагу ўсяго толькі на адной «сілавой лініі» – публіцыстычнай, – на яе самых вузлавых, найбольш характэрных, асаблівых, а то і эксклюзіўных момантах. А гэта – перадусім – тое, што сёння найперш чытаецца і чакаецца: эсэістыка – самых розных тэматычных і выяўленчых накірункаў, жывое публіцыстычнае слова... «Любоў прасветлая». Ніл Гілевіч – без перабольшання можна сказаць: тытанічнае змаганне за родную мову – як несмяротную душу народа, яго існасць і заруку будычыні. Не асобны артыкул, эсэ ці выступ – а Кніга, вартая многіх тамоў. А следам за ёй – яшчэ адна: «Толькі мы самі» – з такім жа змагарным публіцыстычным настроем.

Ісціну аб велічы роднай мовы – толькі з іншага гледзішча, але з той жа грамадзянскай чыннасцю (то і мае права быць згаданым тут) сцвярджае і ўгрунтоўвае – як укладальнік анталагічных выданняў (каб на свет цэлы!) Міхась Скобла. «Краса і сіла: (Працяг на стар. 4)

Даведка «Кніганошы»:

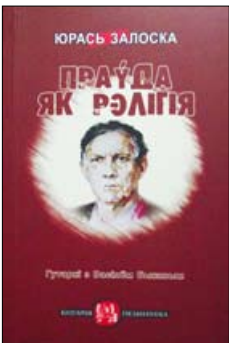
Зуёнак Васіль – паэт, перакладчык, літаратуразнаўца, крытык. Кандыдат філалагічных навук. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі імя Янкі Купалы (1982 г.). Аўтар кніг паэзіі «Вясёлы калаўрот», «Крэсіва», «Крутаяр», «Нача», «Вызначэнне», «Лета трывожных дажджоў» і інш. Нарadzіўся ў 1935 годзе ў вёсцы Мачулішча на Меншчыне. Жыве ў Менску.

■ МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА

Зуёнак Васіль. Выбраныя творы. Уклад., камент. аўтара; прадм. Н. Заяц. – Мінск: Кнігазбор, 2010. – 512 с.: [8] с. іл. – («Беларускі кнігазбор»: Серыя 1. Мастацкая літаратура).

У кнігу ўвайшлі выбраныя вершы лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Янкі Купалы Васіля Зуёнка (н. 1935), паэма «Маўчанне травы» (адна з пяці паэм кнігі «Пяцірэчча»). Твор мае падзаглавак «паэма лёсу»: «За кожным канкрэтным чалавекам, – тлумачыць сам В. Зуёнак такое вызначэнне, – стаіць лёс яго народа. І вось тут, якраз у гэтай паэме, мой дзіцячы лёс, убачаны з вышыні сённяшняга часу, з вышыні перажытага пасля. Тыя падзеі, які ляглі ў аснову гэтага твора, і тое, што бачылася мне ў маленстве, узбагачаецца маім наступным жыццёвым вопытам». Таксама ў кнігу ўключаны прэзіячныя элегіі, эсэ, эцюды і літаратурна-крытычныя артыкулы. Пяцьдзесят пяты том кніжнага праекта «Беларускі кнігазбор».

Залоска Юрась. Праўда як рэлігія: гутаркі з Васілём Быкавым. – Мінск: Медысонт, 2010. – 192 с. – (Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў «Кнігарня пісьменніка»; вып. 6.)

«Праўда як рэлігія» – кніга гутарак журналіста і літаратара Юрася Залоскі з народным пісьменнікам Беларусі Васілём Быкавым: гутарак пра мінулае, сучаснае і будучае, пра беларускую і сусветную літаратуру, уласную творчасць і працу калегаў, палітычныя перыпетыі 1990-х гадоў, пра рэлігію і камуністычную спадчыну, пра сяброў, ворагаў і прэзідэнтаў...

Гэта нацыянальная споведзь «песіміста ў адносінах да пакалення свайго веку» і валадара беларускай нацыянальнай ідэалогіі будучыні – вялікага літаратара, мастацтвазнаўцы, філосафа, палітыка, грамадзяніна і прарока. На евангельскі лад кнігу можна назваць і «Адкрыццём Васіля Быкава» – па глыбіні ды прачуласці духоўных, маральных і грамадска-дзяржаўных прагнозаў і прароцтваў, амаль усе з якіх (выказаныя 15-20 гадоў таму) збыліся ці збываюцца...

Андрасюк Міхась. Вуліца добрай надзеі: апавяданні. – Мінск: Медысонт, 2010. – 304 с. – (Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў «Кнігарня пісьменніка»; вып. 7.)

Новая кніга Міхася Андрасюка (беларускага пісьменніка з Польшчы) знаёміць з мінулым і сучасным каларытных герояў белавежскіх вёсак і мястэчак. Апавяданням уласцівыя метафарычнасць стыля, ласкавая іронія і псіхалагічны лірызм, цікавы сюжэт і... бязмежная любоў аўтара да сваіх герояў, большасць з якіх сустракалася яму ў жыцці, і яму толькі заставалася занатаваць іх характары і вобразы. Варта сказаць, што гэта першая кніга беластоцкага аўтара, выдадзеная ў Беларусі.

Бічэль Данута. Мост святога Францішка: успаміны. – Мінск: Медысонт, 2010. – 290 с. – (Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў «Кнігарня пісьменніка»; вып. 8.)

Кніга «Мост святога Францішка» – працяг папярэдняй кнігі Дануты Бічэль «Хадзі на мой голас» (2008, Гародна-Вроцлаў). Але аснову той кнігі склалі ўспаміны пра вялікіх сяброў, настаўнікаў, вядомых у Беларусі і нават у свеце, такіх як Янка Купала, Максім Багдановіч, Васіль Быкаў, Ларыса Геніюш, Уладзімір Караткевіч, Наталля Арсеннева, Чэслаў Мілаш, Янка Брыль, Аляксея Карпюк... У гэтай кнізе аўтар апавядае пра людзей духоўна прыгожых, якія жылі для саміх сябе, для сваіх блізкіх і для Радзімы, – у тым сэнсе, як яны разумеюць паняцце Радзімы. Апавядае пра каханне і сяброўства...

Багданова Галіна. Сакрамэнт: апавяданні, аповесці. – Мінск: Медысонт, 2010. – 308 с. – (Бібліятэка Саюза беларускіх пісьменнікаў «Кнігарня пісьменніка»; вып. 9.)

Новая кніга Галіны (Галіны Багдановай) – гэта шчырая споведзь перад сабою і перад чытачом пра наш час, пра вечныя пераўтварэнні каханна ў жыцці і вобразным свеце мастацтва. Пра гэта сведчаць ужо самі назвы твораў: «Прыгожая прыйшла», «Радэнава Ваханка», «Космас Драздовіча», «Аксамітная кропля бальзаму», «Скерца для перабітых пальцаў»...

Гілевіч Ніл. Дзверы ў гісторыю: сатыра і гумар. – Мінск, 2010. – 64 с. (Кніга выдадзеная на сродкі Алеся Усені).

У новую кнігу Ніла Гілевіча «Дзверы ў гісторыю» ўвайшлі сатырычныя вершы і эпіграмы, напісаныя ў перыяд з 1995 па 2010 год. Іх адметнасць – востра іранічны, нярэдка саркастычны пагляд на пэўныя падзеі і з'явы ў сучасным сацыяльным, культурным і духоўным жыцці грамадства. Сатыра бытавога плану сярод іх няма. Завяршаюць кнігу гумарыстычныя сяброўскія пасланні і жарты.

Разанаў Алеся. 3 апокрыфа ў канон: гутаркі, выступленні, нататкі. – Мінск: Логвінаў, 2010. – 138 с.

Кнігу Алеся Разанава складаюць гутаркі, выступленні, нататкі на палях прачытаных вершаў. Літаратуразнаўства і філасофія пераплеценныя ў зборніку так цесна, што не спасцігнуць, дзе заканчваецца адно і пачынаецца другое: «Паэзія не апавядае пра

кветку, а становіцца самой кветкай. Бо кветка, калі яна не міфалагічны нарцыс, не ўзіраецца ў сябе, нават не ведае, якая яна. Паэзія піша не пра гук, колер, пах, а гукам, колерам, пахам. З'ява не прэччыць сутнасці, бо сутнасць – гэта таксама з'ява: наступнейшая сутнасці. І чым больш паэзія сутнасная, тым больш і «з'яўная». («Паэзія – у спасціжэнні паэзіі».)

Шчур Макс. Амальгама: паэзія. – Мінск: Логвінаў, 2010. – 144 с. – (Галерэя «Б»).

Кніга вершаў Макса Шчура «Амальгама» – гэта, у пэўным сэнсе, вяртанне аўтара на радзіму – не фізічна, але творчасцю. Перад тым беларускі паэт, перакладчык, празаік, эсаіст, які з 1998 жыве ў Чэхіі, выдаў зборнікі вершаў «Амфітэатр» (Прага-Гданьск, 1999) і «Ранні збор» (Стакгольм, Аркона, 2006), а таксама надрукаваў шмат перакладаў з чэшскай (Гелнер, Кліма, Рэйнек), іспанскай (Кавэда, Борхес, Лорка), англійскай («Прыгоды Алесі ў дзівоснай краіне», «ARCHE», 2002) і іншых моваў.

Такарчук Вольга. Правек ды іншыя часы: раман. Пераклад з польскай мовы М. Шоды. – Мінск: Логвінаў, 2010. – 258 с.

Вольга Такарчук (нар. 1962 г.) – польская пісьменніца. Доўгі час працавала псіхатэрапеўтам. Кніжным дэбютам стаў раман «Падарожжа людзей Кнігі» (1993), за які атрымала ўзнагароду Польскага Таварыства кніжных выдаўцоў. У даробку Вольгі Такарчук раманы («Е.Е.», «Бегуны», «Апошнія гісторыі» і інш.), зборнікі апавяданняў («Шафа», «Ігра на шматлікіх барабанах») і шматлікія літаратурныя ўзнагароды. У кніжцы «Правек ды іншыя часы» штодзённае жыццё спалучаецца з аўтарскай фантазіяй, мінулае з сучасным, аднак не губляе верагоднасці і рэалістычнасці.

Глобус Адам. Новае неба: вершы. – Мінск: Галіяфы, 2010. – 192 с.

У зборніку «Новае неба» сабраны лепшыя вершы беларускага паэта Адама Глобуса з папярэдніх паэтычных кніг, а таксама новыя, напісаныя за апошнія гады. Адкрывае зборнік і «закрывае» яго (змешчаны на апошняй старонцы вокладкі) адзін з найлепшых вершаў Адама Глобуса, прысвечаны «беларускай» Вільні:

У Вільні снег. У Вільні цішыня.
У Вільні ўтульна і выдатна спіцца.
Мне Беларусь заўсёды ў Вільні сніцца
Заможная, свабодная, мая...

Кандрацюк Ганна. Дзядоўскае турнэ з Анатолем С. – Беласток: Праграмная рада тыднёвіка «Ніва», 2010. – 116 с.: іл.

Кніга журналісткі тыднёвіка «Ніва» (Беласток, Польшча) Ганны Кандрацюк-Свярубскай – гэта расповед пра пада-

рожжа ў Беларусь, якое яна разам з паэткай Мірай Лукшай здзейсніла летась на радзіму паэта Анатоля Сыса ў вёску Гарошкаў у Рэчыцкім раёне, дзе адзначалася ягонае 50-годдзе. Кніга насычаная ўспамінамі пра сустрэчы з Анатолем Сысам, уражаннямі ад наведання Беларусі – а вандроўніцы пабывалі яшчэ і ў Гародні, Мінску, Жыровічах, дзе сустракаліся з вядомымі ў Беларусі людзьмі, сябрамі Анатоля і тымі, хто яго ведаў. Кніга багата ілюстраваная фотаздымкамі, большасць з якіх друкуецца ўпершыню.

Бураўкін Геннадзь. Лісты да запатрабавання: вершы і паэмы. – Мінск: Кнігазбор, 2010. – 336 с.

Новую кнігу паэзіі Геннадзь Бураўкін напісаў ужо ў XXI стагоддзі. Яе склалі паэмы «Узнясенне» і «Развітанне», прысвечаныя апосталам Бацькаўшчыны Францішку Багушэвічу і Якубу Коласу, а таксама лірычныя вершы, прасякнутыя балючымі клопатамі нашых дзён, асветленыя сыноўскай любоўю да роднай зямлі і прадыктаваныя ўзвышаным пачуццём чыстага кахання. Як заўсёды ў аўтара, яны гранічна спавядальныя і ўсхваляваныя.

Ніемі Мікаэль. Папулярная музыка зь Вітулы: раман. Пер. са швед. мовы В. Цьвіркі. – Мінск: Логвінаў, 2010. – 278 с. – (BYBOOKS).

Кніга надзвычай папулярнага пісьменніка Мікаэля Ніемі (нар. 1959 г.), якая называецца шведскім Сэлінджэрам, апавядае пра свет яго дзяцінства – вёску Пяале на поўначы Швецыі, дзе людзі жывуць размерана і не спяшаючыся, згодна з пракаветнымі традыцыямі і завядзёнкамі, і куды паступова пранікае цывілізацыя, што мяняе і ўклад жыцця, і стасункі між людзьмі. Поўная смешных і неверагодных сітуацыяў кніга напісаная жывою, сакавітаю моваю. Героі Ніемі не пераборлівыя ў выказваннях, але ж гэта не сцэны з жыцця ангельскіх лордаў...

Календа Сяргей. Казкі: гісторыі (не) пра нас. – Мінск: Галіяфы, 2010. – 108 с.: іл.

Казкі Сяргея Календы блізкія да чароўных, хаця ў іх няма пафасных цмокаў, самотных прынцаў ды непрадказальных феяў, няма чароўных прадметаў, ад барады да лямпы. Усё гэта падаецца неактуальным для сучаснага чытача, разбэшчанага кампутарнымі гульнямі. Аднак тут ёсць матывы ўвядзення, матывы пошукаў іншага сусвету і падарожжа ў яго, тут ёсць ініцыяцыі, без якіх немагчымая чароўная казка. Галоўнае – героі ды адносіны паміж імі.

■ 3 ПЕРШЫХ ВУСНАЎ

Літаратурны дэсант на Падляшша

На Беластоцчыне прайшоў 14 літаратурны семінар «Бязмежжа», у якім узялі ўдзел беларускія пісьменнікі, перакладчыкі, журналісты, выдаўцы, даследчыкі з Польшчы і Беларусі.

Падчас сёлетняга «Бязмежжа» былі прэзентаваныя новыя выданні як з Беларусі так і з Падляшша, між іншым кнігі Міхася Андрасяюка, адна выдадзеная ў Польшчы па-польску, другая, выдадзеная ў Беларусі па-беларуску, а таксама найноўшая кніга Ганны Кандраціук-Свярубскай «Дзядоўскае турнэ з Ана-толем С.».

Па словах арганізатара – рэдактара тыднёвіка «Ніва» Яўгена Вапы, праграма сёлетняга мерапрыемства выканана поўнаасцю, і ўжо ёсць планы на будучыню:

– Здзейсніліся ўсе планы, звязаныя з выдавецкай дзейнасцю, і гэта самае галоўнае, усё, што запланавалі ў гэтым годзе прайшло выдатна, і я з гэтага проста чешуся. У наступным годзе хочацца яшчэ дзве-тры такія кніжкі паказаць, найперш паэты Міры Лукшы. Хацелася б, і каб у наступных нумарах часопіса

«Дзяслоў» беластоцкія пісьменнікі былі больш частымі гасцямі.

На думку старшыні Беларускага ПЭН-цэнтру Андрэя Хадановіча, наспеў час уцягнуць у шырокі працэс літаратурнага абмену розныя інстытуцыі культуры і адукацыі.

– Мне здаецца, што мы, як з аднаго боку мяжы, так і з другога, гатовы да літаратурных дэсантаў, да кантактаў з Гайнаўскім, Бельскім ліцэямі, Беластоцкім універсітэтам і тымі асяродкамі, якія, на жаль, як і ва ўсім свеце, крышку менш,

і штораз менш, чытаюць па-беларуску. Мне здаецца, мы сёння маем выклік нашым прафесійнасцям, нашым здольнасцям – быць пачутымі і прымусіць сябе чуць інакш.

Напярэдадні ўдзельнікі семінара наведалі Беларскі ліцэй у Бельску Падляшскім, у праграме візіту таксама сустрэчы з выдаўцамі беларускай літаратуры на Падляшшы, з даследчыкамі і гісторыкамі.

Наталля Герасімюк,
фота аўтара

■ АЎТОГРАФ

Васіль ЗУЁНАК: «На перасячэнні паралеляў...»

С (Пачатак на стар. 1)
беларуская паэзія ХХ стагоддзя», – якое манументальнае, неабвержанае сведчанне Красы і Сілы роднай мовы і паэзіі, створанай на ёй, – паэзіі сапраўды класічнага, сусветнага ўзроўню. А побач з гэтай Анталогіяй – «Галасы 3-за небажраю: паэзія свету ў беларускіх перакладах ХХ стагоддзя», – якімі мізэрнымі выглядаюць сцверджанні пра нібыта беднасць беларускай мовы і ёй не пад сілу перадаць веліч і багацце чалавечай думкі. Дык вось жа яе невычэрпныя выяўленчыя магчымасці! – чытайце – як натуральна па-мастацку дасканала, лексічна шыкоўна валадарыць яна ў паэтычным свеце, размаўляючы з ім па-беларуску!..

Паралелі адкрываюцца нечаканыя. От жа чытаю новую паэтычную кнігу Генадзя Бураўкіна «Лісты да запатрабавання» – вершы: і самотны роздум, і чалавечы боль, і – адзіны сцяты кулак, гатовы да байцоўскага ўдару, але адначасна гатовы і разгарнуцца ў даланю – для сяброўскага поціску рукі. І тут жа, паралельна, як бы хто падштурхнуў разгарнуць старонкі «Несвоевременных мыслей» Максіма Горкага, – публіцыстычнага прысуду (1917 год!) «большавізму – нацыянальнаму няшчасцю», «уладзе, хваравіта самалюбівай і занятай выключна аховай свайго становішча ў краіне», – і

прачытаць, каб здзівіцца і ўразіцца гнасеалагічным сугуччам – публіцыстычным і паэтычным... Перасячэнне амаль праз сотню год... «Няма яду больш подлага, чым улада над людзьмі», – гэта Максім Горкі. А гэта – Генадзь Бураўкін: «Баль Сатаны»:

Ён крыва пасміхаўся незнарок,
Нібыта тлуму гэтаму не рады,
Хоць і яму ўжо засціпала зрок
Крутая неспаленасць улады.

Ён волю даў
Усёй сваёй гайні, –
У пінжаках,
Сурдутах
І пагонах,
Бо добра ведаў:
Пальцам варухні –
І прыпаўзуць яны
Да ног ягоных...

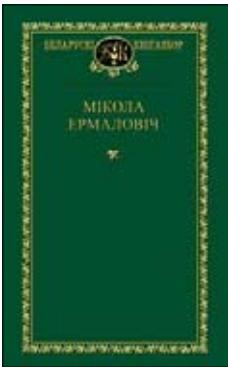
Згадалася тут і «Дзікае паляванне ліхалецця» – кніга Віктара Казько, кніга-расследванне, кніга-дзягыз і кніга-споведзь... У гэтым жа шэрагу стаяць і эсэістычныя кнігі Анатоля Кудраўца, Янкі Сіпакова, Анатоля Бутэвіча, які з поспехам абжывае нішу навукова-пазнавальнай літаратуры, Леаніда Дранько-Майсюка з яго «віленскімі пілігрымамі»...

Суцязальна не прэтэндуе на тэматычную «аўтаномію» літаратура гістарычная: лінія яе пазначана памкненнем да перасячэння з лініяй самай што ні ёсць гарачай сучаснасці, – Леанід Дайнека, Уладзімір Арлоў... аднак жа, аднак – дамаўляліся... Нямала слаўных імёнаў! – і, паўторым, ва ўсіх жанрах.

– Ці знаходзіце вы час, каб пачытаць маладых? Што жадаеце тым, хто сёння ідзе ў літаратуру?

– Чытаю, а як жа. І кожны раз з надзеяй: вось-вось успыхне яркае, непаўторнае, каб такіх не было да гэтага, адно-адзінае ў сваёй творчай выключнасці, тое самае Перасячэнне. На жаль, на жаль... Часцей трапляюцца бяскроўныя, худасочныя паўторы і перайманні з даўно перахвораных і асуджаных на творчае адмаўленне іншымі паэзіямі «ўзораў»... Не тут і не тая пошукі. Паэзію не падманеш. Схема тут не праходзіць. Паэзія нараджаецца на роднай глебе і жывіцца лёсам таго, хто ўзяўся за творчае пярэ. Адваротнага яшчэ нікому не ўдавалася даказаць. Кніга, твор – у эпіцэнтры, на перасячэнні дзвюх творчаносных і творчадаіных сіл: жыццё і мастак з яго лёсам, – дай жа божа, каб не былі вызначаныя яны лініямі, якія ніколі не перасякуцца, так і пройдучы «паралельнымі недаткліўкамі»...

■ НАВУКА/ПУБЛІЦЫСТЫКА/ДАВЕДНІКІ

Ермаловіч Мікола. Выбраныя творы. Уклад., камент. К. Цвіркі; прадм. А. Грыцкевіча. – Мінск: Кнігазбор, 2010. – 640 с.: [8] с. іл. – («Беларускі кнігазбор»: Серыя 2. Гісторыка-літаратурныя помнікі).

У кнігу вядомага беларускага гісторыка і пісьменніка Міколы Ермаловіча (1921–2000) увайшла найбольш грунтоўная даследчая праца «Беларуская дзяржава Вялікае Княства Літоўскае», у якой падсумоўваюцца ўсе гістарычныя пошукі М. Ермаловіча. Асобны раздзел складаюць «Гутаркі», напісаныя ў 1975–76 гадах у форме невялікіх апавяданняў, вершаў, кароткіх артыкулаў. Яны прысвечаныя балючым тэмам беларускага жыцця. Дапаўняюць том лісты, адрасаваныя вядомым асобам беларускай гісторыі і культуры. Многія творы друкуюцца ўпершыню. Пяцьдзясят шосты том кніжнага праекта «Беларускі кнігазбор».

Гісторыя беларускай музычнай культуры ад старажытнасці да канца XVIII ст. Сасноўскі Зміцер. – Мінск: Харвест, 2010. – 416 с.: іл. – (Неізвестная історыя).

Тэматычна і храналагічна сістэматызаванае выкладанне гісторыі беларускай музыкі ад старажытных музычных прылад да музычнай культуры канца XVIII ст. Упершыню ўзняты тэмы вайскавай, сігнальнай і эпічнай музыкі, жыццё і дзейнасць у Беларусі заходнееўрапейскіх кампазітараў эпохі барока, класіфікацыя беларускіх інструментаў у замежных музеех. У кнізе каля 170 малюнкаў і фота, многія з якіх друкуюцца ўпершыню. Кніга вельмі карысная для ўсіх, хто выкладае музыку ў навучальных установах, а таксама для аматараў беларускай музыкі і гісторыі.

Народныя рамёствы Міншчыны. Н. Буракоўская [і інш.]. – Мінск: Радыёла-плюс, 2009. – 220 с.: іл.

Выданне дае цэласнае ўяўленне пра здаўна распаўсюджаныя рамёствы: бондарства, выцінанку, вышыўку, выраб лямцу і валянне валёнак, ганчарства, кавальства, лозапляценне, пляценне з бісеру, саломпляценне, ткацтва. Прыводзяцца гістарычныя звесткі, асвятляюцца тэхналагічныя сакрэты, даюцца практычныя парады майстроў.

Маладзечанскае музычнае вучылішча імя М. К. Агінскага. Уклад.: Я. С. Мацкевіч, В. І. Селівон, К. У. Шасцілоўская. – Мінск: Радыёла-плюс, 2008. – 112 с.: іл.

У багата ілюстраваным фотаздымкамі альбоме прааналізавана работа навучальнай установы, якая адзначыла 50-гадовы юбілей.

Інфармацыя падаецца па тэматычных раздзелах на беларускай і англійскай мовах.

Боярина Е.Л., Сивчиков В.Н. 2000 русских и 2000 белорусских идиом, фразеологизмов, устойчивых словосочетаний. Словарь с пояснениями и примерами использования / Авт.-сост. Е.Л. Боярина, В.Н. Сивчиков. – Минск: Попурри, 2008. – 352 с.

Слоўнік утрымлівае больш за 2000 рускіх ідыём, фразеалагізмаў, іншых устойлівых словазлучэнняў і 2000 іх беларускіх эквівалентаў, якія суправаджаюцца прыкладамі выкарыстання ў гутарковай і пісьмовай мове, а пры неабходнасці і тлумачэннямі.

Выданне адрасуецца шырокаму колу чытачоў і карыстальнікам, якія жадаюць паглыбіць веды рускай і беларускай моваў.

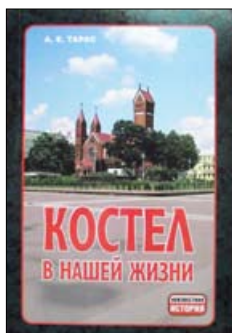
Лянкевіч Андрэй. Паганства. Liankevich Andrei. Pagan. Фотальбом / Фотаздымкі Андрэй Лянкевіч, дызайн Сяргей Шабохін, тэксты Ірына Мазюк, уводны тэкст Святлана Паляшчук. На беларускай і англійскай мовах – Крынкі: Fundacija Villa Sokrates, 2010. – 168 с.

У кнігу увайшло апісанне дзесяці абрадаў: Жаніцьба коміна, Каляды, Гуканне вясны, Юр'я, Пахаванне стралы, Куст, Провады русалкі, Купалле, Дажынкi, Перанос свячы, а таксама апісанне цэлай калекцыі свяшчэнных раслінаў, жывёл і аб'ектаў. У выданні апавядаецца пра тое, як нашы далёкія продкі ўсе з'явішчы прыроды і жыцця тлумачылі існаваннем жывых істот – духаў. Дом, лес і поле мелі сваіх духаў. У доме гаспадарыў дамавік, у лесе – лясавік, у рацэ – русалкі. Маланка – гэта злосны Бог, а зоркі – людскія душы. Праект «Беларускае паганства» – цалкам дакументальны, над ім аўтар працаваў разам з навукоўцам Ірынай Мазюк, якая займалася даследаваннем татэмных жывёлаў, раслінаў, месцаў і капішчаў, што здымаў Андрэй Лянкевіч.

Камінскі Андзэй Суліма. Рэспубліка супраць аўтакратыі. Рэч Паспалітая і Расія ў 1686–1697 гадах / Пер. з англ. А. Мартынаў. – Мінск: Логвінаў, 2009. – 350 с. – (Кнігарня «Наша Ніва»).

Кніга гісторыка Андзэя Сулімы Камінскага апавядае пра перыяд зацішша, калі нічога не мянялася на ўсходзе Еўропы. Але то было зацішша перад бурай, калі адны бяздарна гублялі шанцы, а другія паслядоўна рыхтавалі змену ў балансе сілаў. Прафесар Джорджтаўнскага ўніверсітэта Суліма-Камінскі – адзін з самых аўтарытэтных спецыялістаў па гісторыі Рэчы Паспалітай. Ягоная кніга бліскуча тлумачыць механізм функцыянавання дзяржавы палякаў, беларусаў, украінцаў, літоўцаў – сакрэт яе стойкасці, дзякуючы якому яна стагоддзямі вытрымлівала націск мацнейшых суседзяў.

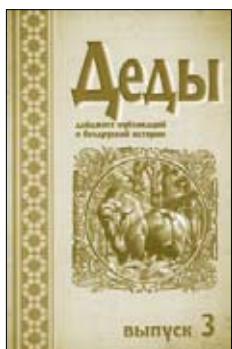

Тарас Анатолий. Костёл в нашей жизни. – Минск: ФУАинформ, 2010. – 192 с.: ил. – (Неизвестная история).

Комплекс касцёла Св. Сымона і Св. Алены з'яўляецца самым выбітным помнікам манументальнай архітэктуры пачатку XX стагоддзя ў Мінску. Ён пабудаваны ў 1905–10 гг. у новараманскім стылі, з цэгла чырвонага колеру. Адсюль і яго неафіцыйная назва – Чырвоны касцёл.

Храм асвечаны 21 лістапада 1910 года, а ў лістападзе 2010 года ў яго 100-гадовы юбілей.

У кнізе распавядаецца пра тое, як і чаму быў пабудаваны гэты храм, а таксама пра людзей і падзеі, якія мелі дачыненне да яго ўзвядзення. Акрамя таго, прыведзены кароткі нарыс гісторыі Рыма-Каталіцкай і Грэка-Каталіцкай цэркваў на тэрыторыі старой і новай Беларусі.

Деды. Выпуск 3. Дайджест публикаций о белоруской истории / Сост., научн. ред. А. Е. Тараса. – Минск: А. Н. Вараксин, 2010. – 200 с.

У трэцім выпуску дайджэста змешчана 17 артыкулаў, змест якіх ахоплівае падзеі беларускай гісторыі XX стагоддзя. У тым ліку: ідэалагічныя скажэнні гісторыяграфіі, сталінскія рэпрэсіі супраць народа, вайна з немцамі, асаблівасці таталітарнага камуністычнага рэжыма ў БССР, пытанні культурнай спадчыны.

Усе артыкулы публікуюцца ў новай рэдакцыі і ілюстраваны ўнікальнымі здымкамі.

Деды. Выпуск 4. Дайджест публикаций о белоруской истории / Составление, научное редактирование А. Е. Тараса. – Минск: А. Н. Вараксин, 2010. – 200 с.

Чацвёрты выпуск дайджэста змяшчае 15 артыкулаў, у якіх разглядаюцца пытанні гісторыі Беларусі з XVII па XX стагоддзе. Гэта падзеі эпохі феадалізму, стэрэатыпы ўспрымання палякаў і беларусаў, штодзённая практыка таталітарнага камуністычнага рэжыму, цікавыя гістарычныя персанажы.

Усе артыкулы публікуюцца ў новай рэдакцыі, большасць з іх перакладзена з беларускай мовы. Акрамя таго, змешчаны рэцэнзіі на дзве кнігі.

Деружинский Вадим. Тайны белоруской истории. – Минск: ФУАинформ, 2010. – 560 с.: ил. – (Неизвестная история).

Не ўсе беларусы ведаюць, што наш народ да 1840 года называўся літвінамі, што ніякай «Беларусі» ў сярэднявеччы не існавала, а была Літва – да якой Рэспубліка Летува не мае дачынення. Вялікае Княства Літоўскае стварыў прускі

король Міндоўг, сама ж Літва з'явілася на тэрыторыі Заходняй Беларусі каля 1220 года, з міграцыяй суды з Захаду палабскіх славян. Беларусы – не «ўсходнія славяне», а славянізаваныя заходнія балты. Пра гэта і шмат чаго іншага, цікавае і карыснае для нацыянальнай свядомасці сучасных беларусаў, распавядаецца ў кнізе, разлічанай на шырокае кола чытачоў.

История имперских отношений: белорусы и русские. 1772–1991 гг. Составление, перевод и научное редактирование А. Е. Тараса (3-е изд., исправ.) – Минск: ФУАинформ, 2010. – 608 с.

Пасля захопу Расійскай імперыяй ў 1792–95 гг. беларускай часткі Рэчы Паспалітай – Вялікага Княства Літоўскага – у памяці жыхароў Беларусі за 200 гадоў было сцёрта амаль усё, што

магло садзейнічаць іх нацыянальнаму самавызначэнню. У пасляваенны перыяд працэс «забывання» беларусамі сваёй мовы, сваёй гісторыі і сваёй культуры, арганізаваны партыйна-савецкім кіраўніцтвам, набыў новы імпульс. Па задуме крамлёўскіх ідэолагаў, усе народы СССР павінны былі «зліцца» ў адзіную «камуністычную нацыю» на базе рускай мовы, савецкай культуры, марксісцка-ленінскай ідэалогіі. Нягледзячы на тое, што Беларусь атрымала ў 1991 г. незалежнасць, грамадскасць суседніх краін, у першую чаргу Расіі, працягвае разглядаць як праз прызму старых міфаў і догмаў – як эпохі царызму, так і савецкай эпохі. Нават некаторыя беларусы (і тым больш, прадстаўнікі іншых этнасаў) усё часцей яшчэ вераць у тое, што «беларусы – частка вялікай рускай нацыі», што «Беларусь – умоўная назва Паўночна-Заходняга краю Расійскай імперыі», што «мову, рэлігію, мастацтва і ўвогуле цывілізацыю беларусы атрымалі ад рускіх». Гэтая кніжка паслядоўна і аргументавана абвяргае гэтыя і іншыя выдумкі шавіністаў.

Снайдэр Тымаці. Рэканструкцыя нацый. Польшча, Украіна, Літва і Беларусь 1569 – 1999 гг. Пер. з анг. М. Раманоўскага і В. Калацкай; навук. рэд. Г. Сагановіч. – Минск: Медысонт, 2010. – 424 с. – (Бібліятэка часопіса «Беларускі Гістарычны Агляд»).

У гэтай наватарскай кнізе Т. Снайдэр прасочвае шляхі фармавання польскай, украінскай, літоўскай і беларускай нацый ад стварэння Рэчы Паспалітай абодвух народаў да 1999 г. Аўтар

даводзіць, што трыумфы мадэрнага этнічнага нацыяналізму ў гэтай частцы Усходняй Еўропы – з'ява досыць новая. «Гэтая кніга, сярод іншага, – і гісторыя Беларусі. Яна падае, магчыма, па-новаму, некаторыя з палітычных, эканамічных, культурных і інтэлектуальных зменаў, якія адбываліся на тэрыторыі сённяшняй Беларусі ў раннемадэрны і мадэрны перыяды. У той жа час, гэта і гісторыя слабасці беларускіх нацыянальных рухаў на гэтых абшарах», – адзначае аўтар у прадмове да беларускага выдання. Дваццаты том кніжнай серыі Бібліятэка часопіса «Беларускі Гістарычны Агляд».

Пад сонцам ці пад Сатурнам?

Віктар Вальтар. Выбраныя творы
/ уклад. М. Казлоўскага, С. Панізьніка.
– Менск, Кнігазбор, 2009. – 280 с.

Альманах «Куфэрак Віленшчыны» пабагацеў сам і ўзбагаціў Беларусь чарговым арыгінальным выданнем: ягоная бібліятэчка папоўнілася «Выбранымі творами» Віктара Вальтара (1902–1931). Кніга выйшла намаганнямі не толькі нязменнага рэдактара альманаху Міхаса Казлоўскага, але і паэта Сяргея Панізьніка.

Менавіта апошняму доўгі час не ўдавалася выдаць асобнай кнігай галоўны твор пісьменніка – раман «Роджаныя пад Сатурнам». Твор, напісаны напрыканцы 1920-х гадоў, больш за паўвека праляжаў у рукапісе, а першае знаёмства чытача з творам адбылося толькі ў 1992 годзе на старонках тыднёвіка «Голас Радзімы». У 2005 годзе скароцаны варыянт друкаваўся ў часопісе «Дзеяслоў». І вось нарэшце першае поўнае кніжнае выданне.

Адкрываецца кніга прадмовай Лідзіі Савік, дзе аўтарка ставіць прэзаіка ў «слаўную плеяду таленавітых пісьменнікаў 1920–1930-х гадоў, якія сваімі першымі апавесцямі, раманами, п'есамі, вершамі, паэмамі ўвайшлі ў беларускую літаратуру (М. Гарэцкі, У. Галубок, М. Зарэцкі, Я. Нёманскі, С. Баранавых, Б. Мікуліч, Л. Калюга), «творчасці якіх не суджана было расквітнець».

Але калі пад саветамі іх гвалтоўна

скасiў бальшавіцка-сталінскі меч, дык лёс Вальтара нагадвае Багдановічаўскі: прэзаік памёр ад цяжкой хваробы ў 29 гадоў. Нарадзіўся Віктар Вальтар у Дзвінску (цяпер Даўгаўпілс, Латвія), вучыўся ў Дзвінскім рэальным вучылішчы. У час Першай сусветнай вайны быў з сям'ёй у бежанстве ў Харкаве. У 1921 вярнуўся ў Дзвінск, дзе закончыў Расійскую гімназію, Беларускія аднагодковыя настаўніцкія курсы. Адтуль быў накіраваны працягваць адукацыю ў Прагу. Там студэнт каморніцкага факультэта Чэшскага вышэйшага тэхнікума захварэў на сухоты, вярнуўся ў Латвію і працаваў звычайным настаўнікам. Памёр і пахаваны ў радзімым Дзвінску. Магіла пісьменніка невядомая.

Нараджэнню свайго галоўнага твора – рамана «Роджаныя пад Сатурнам» – пісьменнік абавязаны студэнцкім гадам у Празе. Знаёмячыся з творам, быццам даеш нырца ў атмасферу дзейнасці беларускіх моладзевых аб'яднанняў, што паўсталі на эміграцыі. Галоўны герой Тугоўскі (без імя) трапляе ў эпіцэнтр ідэйных спрэчак, распаленых прадстаўнікамі розных групавак. Адною кіраваў Янка Станкевіч (Таварыства беларускіх студэнтаў, куды ўвайшлі больш заможныя, якія адмаўлялі сацыялізм), другой апекаваўся Тамаш Грыб (яе чальцы выступалі за сацыялізм і лічылі, што спачатку трэба ажыццявіць сацыяльнае вызваленне, а потым нацыянальнае).

Галоўны герой Тугоўскі, які працяглы час хацеў скончыць жыццё самагубствам, прыходзіць да глыбіннай жыццёвай высновы: «Беларускі рух не стаў настолькі шырокім і моцным, каб з ім лічыліся, як з вялікім культурным з'явішчам. Яшчэ трэба несці шмат мук, трэба праліць нямаля крыві, каб нарэшце рух стаў не толькі «крамолай», не толькі «бунтам» незадаволеных галодных мас, але каб ён стаў моцным і глыбокім, як само жыццё, як патрэба жыць і дыхаць, каб ён атрымаў усясветную сімпатыю».

Зборнік недарэмна называецца «Выбраныя творы». Кніга знаёміць і з невялічкай нізкай вершаў Віктара Вальтара.

Застацца народам не толькі паводле наймення, як пустая неабжытая планета Сатурн, а народам, паўнаваартасным ў гісторыі Еўропы, – пра гэта думалі пісьменнікі Беларусі па абодва бакі мяжы распалавіненай Беларусі.

Язэп ЯНУШКЕВІЧ

Сярод кветак і людзей

Аксак В. Ружоўніца. – Менск: Логвінаў, 2008. – 72 с.

«Дзе шмат кветак, // цешыцца там // сэрца багоў шчаслівых», – пісала Сапфо (верш «Вянком ахапі...»). Пачуцці багоў і закаханых, якія робяць адзін аднаму вянікі з кветак, зразумелыя. А ці задумваўся хто-небудзь, што адчувае ружоўніца – стваральніца пялёсткавай прыгажосці, уладальніца кветкавага раю?

Вершы Валянціны Аксак (раніцою яна ў іх – дачка, удзень – жонка, увечары – маці, ноччу – каханка) ёсць прыемная духмянасць рознакаляровых эмоцыяў. Эстэтычнай вытанчанасцю пачуцця і прыроднай гарманічнасцю вершаванага радка аўтарка «Ружоўніцы» роўная сярэднявечным паэтам Японіі:

... няма дзядоў,
ёсць толькі яблынь іхніх
шлюбнае сутоньне.

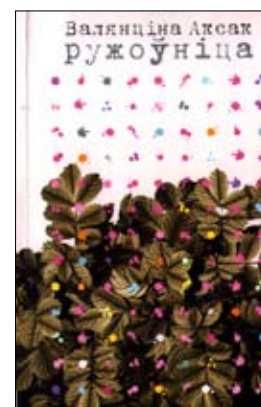
Такі свежы водар, акрамя даска-

налых вершаў, маюць толькі жывыя, цвітучыя кветкі, якія прачынаюцца раніцай і «ідуць» за светам сонца. Зборнік «Ружоўніца» ўключае толькі адзін верш, у якім паэтка зразае кветку. Але апошняю ружу ў садзе Валянціны Аксак губіць сваімі рукамі, каб у «змрочную піліпаўскую пору» зрабіць ахвярапрынашэнне ў імя Ісуса Хрыста. Ружа з'яўляецца сімвалам ранаў Сына Божага, і няма сумневу, што шчырая ахвяра паэткі была прынятая – аб гэтым сведчыць паварот Сонца ў рост, працяг нашага з вамі жыцця.

Іншым разам ружоўніца пачуваецца як уладальніца бездакорна-прыгожага бязлюднага Эдэскага саду:

Саджу рэмантантныя ружы,
але ніхто не прыходзіць дзівіцца
на іх нетутэйшую гожацьць.

Але свет вершаў Валянціны Аксак густа заселены. Акрамя кветак, у ім ёсць і людзі. І паэтка выходзіць са свайго саду

і ідзе да іх, каб гаварыць пра каханне і шчасце, заключаныя ў родных дзецях і прыгожых рэчах – сціплых і непрыкметных; дзяліцца вераю ў магчымасць паўтору тутэйшага цуду – рэальнасці БНР і будучыню роднай краіны; абмяркоўваць Бетховена і Шагала і атрымліваць асалоду ад каліфарнійскага віна і пульхных наліснікаў, прыгатаваных польскай карчмаркай.

Павел АБРАМОВІЧ

■ «ДЗЕЯСЛОЎ» РАІЦЬ

Вонегут Курт «Бойня № 5, або Крыжовы паход дзетак»: раман. Пер. з англ. Павел Касцюковіч. – Мінск: Логвінаў, 2010. – 220 с. – (Бібліятэка Бацькаўшчыны. Пераклады. Кніга I).

Твор «Бойня № 5, або Крыжовы паход дзетак» Курт Вонегут (1922 – 2007) напісаў у 1969 годзе. Гэта аўтабіяграфічны раман пра бамбардаванне Дрэздэна падчас Другой сусветнай вайны. 13-14 лютага 1945 года Вонегут стаў сведкам

бамбардавання Дрэздэна войскамі саюзнікаў. Ён апынуўся ў ліку тых сямі амерыканскіх палонных, што выжылі падчас масакры, у якой пацярпелі пераважна мірныя жыхары. У Дрэздэне не было бомбасховішчаў, паколькі горад не быў стратэгічным аб'ектам, і таму на ноч палонных замыкалі ў гарадской скатабойні № 5, а падчас авіяналётаў спускалі ў падвал з мяснымі тушамі. Разам з іншымі палоннымі ён разбіраў завалы і выносіў з-пад руінаў тысячы трупаў. Свае перажыванні Вонегут адлюстраван у рамане: крытыкуючы фашызм, ён тым не менш выразна асуджае знішчэнне Дрэздэна.

Геніюш Ларыса. Збор твораў. У 2 т. кн. 1. Уклад. М. Скобла. – Мінск: Лімарыус, 2010. – («Галасы Айчыны»).

Ларыса Геніюш «Творы». У 2 т. – гэта першая спроба выпусціць навукова падрыхтаваны збор твораў Ларысы Геніюш. Першы том складаюць паэтычныя творы Геніюш, у тым ліку 72 вершы, што публікуюцца ўпершыню. У кнізе

■ КАНТАКТЫ

Пададзеныя ў бюлетэні кнігі Вы можаце замовіць непасрэдна ў выдаўцоў па наступных кантактах:

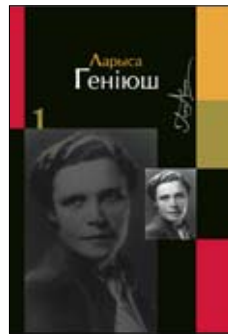
Кніжныя серыі:

«Бібліятэчка «Дзеяслова»,
«Кнігарня пісьменніка»,
«Бібліятэка «Бацькаўшчыны»,
e-mail: knihanosza@gmail.com,
тэл.: +375 17 200 70 27

«Гарадзенская бібліятэка»,
e-mail: dzmuchavec@gmail.com,
тэл.: +375 29 133 87 17

ІП «Логвінаў»,
e-mail: logvinovpress@mail.ru,
тэл.: +375 29 667 47 57

ПУП «Кнігазбор»,
e-mail: bkniha@tut.by,
тэл.: +375 29 772 19 14

змешчана шмат невядомых здымкаў – ад студыйнага партрэта, зробленага ў 1939 годзе ў Празе, да здымку яе лагернай кашулі з нашытым на спіне арыштанцкім нумарам...

У другім томе змешчана проза: дакументальная аповесць «Споведзь» і лісты паэткі, у тым ліку да Васіля Быкава, Максіма Танка, Рыгора Барадуліна, Зоські Верас, Дануты Бічэль, да тагачаснага амбасадара ЗША ў Чэхіі Лорэнса Стайнгарда. Большасць лістоў таксама ўпершыню выцягнуты з архіўнай цемры.

Кавалёў Сяргей. Шматмоўная паэзія Вялікага Княства Літоўскага эпохі Рэнесансу: манаграфія. – Мінск: Кнігазбор, 2010. – 376 с.

Манаграфія з'яўляецца панарамным даследаваннем шматмоўнай паэзіі Вялікага Княства Літоўскага эпохі Рэнесансу. На аснове сваіх ранейшых публікацый і новых распрацовак аўтар падрабязна ўзнаўляе гісторыю развіцця паэтычнага жанру ў Літве і Беларусі ад пачатку XVI да пачатку XVII ст. Кніга будзе карысная філолагам, гісторыкам і ўсім, хто цікавіцца культурай Вялікага Княства Літоўскага.

ПУП «Радзіёла-плюс»,
e-mail: siuchykau@gmail.com,
тэл.: +375 29 772 29 58

СТАА «Медысонт»,
e-mail: medisont@gmail.com,
тэл.: +375 29 623 74 10

Выдавецтва «Галіяфы»,
e-mail: bashura@rambler.ru,
тэл.: +375 29 652 00 72

Выдавецтва «Лімарыус»,
e-mail: limarius@yandex.ru,
тэл.: +375 29 679 33 36

ІП «Зміцер Колас»,
e-mail: zkolas@gmail.com,
тэл.: +375 29 623 35 65

«Кнігарня «Наша Ніва»,
e-mail: alaksandradyanko@gmail.com,
тэл.: +375 29 872 26 35

ІНФАРМАЦЫЙНЫ БЮЛЕТЭНЬ
**Кніга
ноша** № 6

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: ГА «САЮЗ БЕЛАРУСКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ»; МГА «ЗБС «БАЦЬКАЎШЧЫНА»

Інфармацыйны бюлетэнь МГА «ЗБС «Бацькаўшчына» і ГА «Саюз беларускіх пісьменнікаў».

Распаўсюджваецца на правах унутранай дакументацыі. Наклад 299 асобнікаў. № 6, 12.11.2010.

Адказы за нумар – А. Сачанка.

Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 15, 220030, тэл./факс: (+375 17) 200 70 27.

E-mail: knihanosza@gmail.com